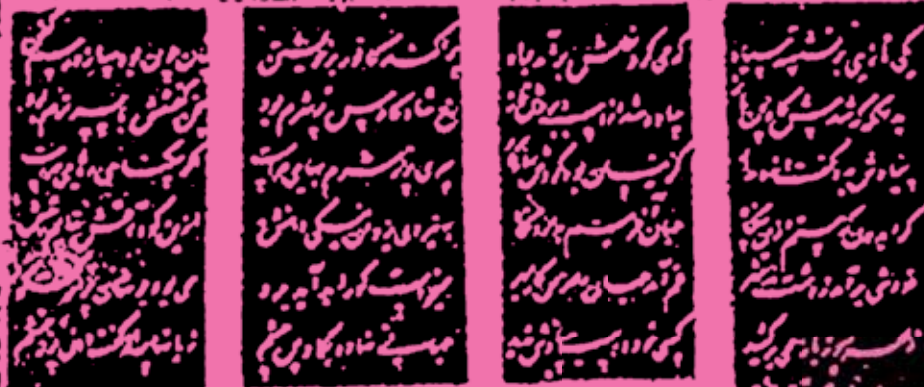

چگونه مجموعه لغاتی که در طول تاریخ در زبان ملت‌ها وجود داشته، در واقع فهرستی از شیوه زندگی، اندیشه‌ها و آرزوی آن ملت‌هاست. این مجموعه لغات مدتی دراز بکسان نمی ماند و تحولات مادی و معنوی در آن‌ها تغییراتی پدید می آورد. نویسنده این مقاله بر آن بوده است تا با بررسی داستان سیاوش، تغییرات زبانی موجود در داستان را اعم از واژه‌های مشروک، واژه‌های جدید، تغییرات آوایی (ایدال)، ادغام، تخفیف و حذف) و کلمات معال بررسی کند. کلمه‌واژه‌ها، لغات، تحولات، تغییرات، ابدال، ادغام، تخفیف، حذف، معال

نیلوفر جامی‌الاحمدی
کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی و دبیر ادبیات دبیرستان‌های مشهد

«جهان سربسز عبـرت و حکمـت است»

بررسی تغییرات زبانی در داستان سیاوش

مقدمه

و سنجش به‌دست آمد این بود که هیچ کدام از این زبان‌ها که دانشمندان آن‌ها را می‌شناختند، صورت اصلی نیستند و تنها صورت‌های دگرگون شده اصل خویش‌اند. این صورت‌ها نیز دائم در حال تغییرند و تلاش ما برای اینکه آن‌ها را به یک صورت حفظ کنیم، بیهوده است.

بخش بزرگی از تحولات زبان در مدتی طولانی یعنی طی چند نسل و حتی چند قرن روی می‌دهد.

از قدیمی‌ترین زمان‌ها که اقوام مختلف به جمع‌آوری و تدوین قواعد زبان و ثبت لفظ و معنی کلمات پرداختند، بر این پندار بودند که زبان صورت واحد و ثابتی دارد و هرگونه انحراف از صورت اصلی خطاست.

آشنایی و ارتباط ملت‌های مختلف با یکدیگر، سبب شد تا زبان‌های مختلف با یکدیگر سنجیده شوند و شباهت‌های آنان مشخص گردد. آنچه از این مقایسه

شماره ۲ بهار ۱۳۹۲

این مجموعه لغات در هیچ
زبانی مدتی دراز یکسان
نمی‌ماند و تحولات مادی و
معنوی جامعه در آن تغییراتی
پدید می‌آورد. از جمله اینکه
بین رفتن مصداق خارجی
آن‌ها از این مجموعه بیرون
می‌روند

۸. پدرود = بدرد
- ج ۳، بیت ۸
۹. پُرسیت = پُرسید
- ج ۳، بیت ۱۵۱۱
۱۰. پیروزه = فیروزه
- ج ۳، بیت ۵۹
۱۱. دَرَفشان = درخشان
- ج ۳، بیت ۱۴۵۸
۱۲. زاول = زابل
- ج ۳، بیت ۶۲۵
۱۳. ساروان = ساربان
- ج ۳، بیت ۴۶۷
۱۴. سوداوه = سودابه
- ج ۳، بیت ۱۳۱
۱۵. سیاووش = سیاوش
- ج ۳، بیت ۱۰۲
۱۶. شنبلید = شنبلیله
- ج ۳، بیت ۲۹۸۲
۱۷. کوز = گوز
- ج ۳، بیت ۱۵۵۸
۱۸. گیهان = جیهان = جهان
- ج ۳، بیت ۲۷۶
۱۹. لآژورد = لاجورد
- ج ۳، بیت ۳۱۱
۲۰. نیشتن = نوشتن
- ج ۳، بیت ۱۲۸
۲۱. نیبسنده = نویسنده
- ج ۳، بیت ۳۶۰۳
۲۲. نخچیر = نخجیر
- ج ۳، بیت ۲۱

ادغام:

- کوتاه شدن صورت زبانی گاه به دلیل نزدیکی دو حرف به هم صورت می‌گیرد که برای سهولت تلفظ، در یکدیگر ادغام می‌شوند. گاه نیز برای کوتاه شدن، دو یا سه واژه در هم ادغام می‌شوند و واژه‌های جدید به وجود می‌آید.
۱. اینت = این تورا
 - ج ۳، بیت ۱۹۸
 ۲. بتر = بدتر
 - ج ۳، بیت ۱۹۷۷
 ۳. کت = که تورا
 - ج ۳، بیت ۲۴۹
 ۴. مانا = مانند آن که
 - ج ۳، بیت ۶۲۸
 ۵. همم = هم مرا
 - ج ۳، بیت ۱۲۶۰

دنباله مطلب در وبگاه نشریه

سرعت و تحول هر زبان تا زمانی است که نوشته نشده و آثاری ادبی به آن زبان به وجود نیامده است. از آن پس چون نمونه ثابتی برای هر تلفظ و معنی و ساخت هست، تخلف از آن بسیار دشوار است و تغییرات به کندی صورت می‌گیرد. در ادبیات، که حاصل اندیشه و تأمل افراد معدودی است، همیشه ممکن است یک یا چند تن که تأثیر و نفوذی دارند سبک و سلیقه معمول را تغییر دهند یا مانع انحرافات زبانی شوند. زبان ادبی نیز در معرض تحولاتی اجتناب‌ناپذیر قرار می‌گیرد که اغلب تابع اراده و سلیقه افراد نیست. مجموعه لغاتی که در طول تاریخ در زبان ملت‌ها وجود داشته، در واقع فهرستی از شیوه زندگی، اندیشه‌ها و آرزوهای آن‌هاست. این مجموعه لغات در هیچ زبانی مدتی دراز یکسان نمی‌ماند و تحولات مادی و معنوی جامعه در آن تغییراتی پدید می‌آورد. از جمله اینکه گروهی از لغات به دلیل از بین رفتن مصداق خارجی آن‌ها از این مجموعه بیرون می‌روند. گروهی دیگر واژه‌هایی هستند که برای معانی تازه و نو به کار گرفته می‌شوند و از طریق اشتقاق، اقتباس و کاربرد لغت متروک در معنی به وجود می‌آیند. در تحول لغات هر زبان عوامل بسیاری تأثیر دارد که مؤثرترین آن‌ها علل اجتماعی هستند. پس چنانچه گفتیم تغییرات زبان به سه صورت انجام می‌گیرد:

۱. متروک شدن واژه‌ها
۲. پیدایش واژه‌های جدید
۳. تغییر بعضی از واژه‌ها.

ابدال:

همه چیز زبان تغییر می‌یابد: واج‌ها، صورت آوایی تکواژها و واژه‌ها... تغییرات آوایی به گونه‌های متفاوتی ظاهر می‌شوند که تغییر واج‌ها عمده‌ترین آن‌هاست. فرایند تغییر زبان این گونه است که برخی واج‌ها در طول زمان به واج‌های دیگر بدل می‌شوند و در نتیجه صورت لفظی تکواژها و واژه‌ها نیز تغییر می‌یابد. علامه دهخدا در لغت‌نامه می‌گوید: «ابدال، قرار دادن حرفی به جای حرف دیگر برای دفع ثقل و سنگینی است.»

۱. آژردن = آژردن
- ج ۳، بیت ۳۱۰
۲. آهرمن = آهریمن
- ج ۳، بیت ۴۳۲
۳. آرز = آرج
- ج ۳، بیت ۸۹۸
۴. آسپ = اسب
- ج ۳، بیت ۳۵
۵. ایچ - هیچ
- ج ۳، بیت ۱۶۳
۶. بسیچ = بسیج
- ج ۳، بیت ۳۷۲
۷. بدو = به او
- ج ۳، بیت ۳۳